

Володимир СЬОМКІН
кандидат мистецтвознавства,
професор

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІЙ ДИЗАЙН-ДІЯЛЬНОСТІ

Проблематика дизайн-освіти підкреслює, що дизайн-освіта є одним з найважливіших чинників відтворення та удосконалення професії дизайнера, що виразно усвідомлюється в контексті розвитку та удосконалення сучасних напрямків дизайн-діяльності. Ці питання знайшли відображення, зокрема, в авторських публікаціях, науково-дослідних роботах та в авторській монографії «Дизайн: тенденції та напрямки розвитку». Метою цієї статті є обґрунтування основних професійних функцій дизайн-діяльності в контексті базових знань та умінь в галузі дизайну.

Проблема визначення та обґрунтування функцій дизайн-діяльності в контексті дизайн-освіти вирішується на основі врахування наступних методологічних аспектів. Дизайн-діяльність охоплює визначені різноманітні за призначенням і характеристиками дизайн-об'єкти, серед яких: предметна сфера; різноманітні проектні ситуації; концепції, програми; структури діяльності; рекламно-інформаційні, кольорографічні та інші об'єкти; теорія, методика та історія дизайну; нормативно-правові об'єкти і таке інше.

Дизайн-діяльність в сучасних умовах ринкових відносин вирішує чи впливає на вирішення широкого кола проектних, наукових, організаційних, нормативних та інших проблем на основі моделювання ринкових ситуацій, різноманітних проектних ситуацій з врахуванням, в першу чергу, людського чинника.

Як основні проблеми, що властиві проектному, теоретичному, методичному та іншим рівням сучасного дизайну, можна відмітити щонайменше наступні: дизайн другої форми; ергодизайн; екологічний дизайн; бізнес-дизайн; фірмовий стиль і дизайн; рекламна діяльність; дизайн предметно-просторового середовища; дизайн і формування експортного потенціалу держави; дизайн-ергономічне забезпечення системи якості; дизайн-маркетинг як новий якісний рівень маркетингової діяльності; підприємництво і дизайн; асортиментна політика в промисловому комплексі і дизайн; система кольорографічного забезпечення розробки та виготов-

лення продукції; дизайн інформаційного середовища; дизайн-програмування (метод дизайн-програм); дизайн реклами; дизайн виставок та ярмарків; дизайн і конверсія; дизайн міського середовища; спеціалізація у дизайн-освіті, ОКХ, ОПП тощо. Всі ці проблеми мають бути предметом уваги як на теоретичному і практичному, так і на освітянському рівні.

В залежності від освітньо-кваліфікаційного рівня фахівця з дизайну ризикують за змістом чи за переліком функції, а також типові задачі (в межах цих функцій). В залежності від спеціальності при збереженні переліку функцій можуть дещо змінюватись за змістом типові задачі (наприклад, промисловий чи графічний дизайн).

При визначенні та обґрунтуванні функцій і типових задач щодо стандарту з ОКХ і ОПП доцільно зосередити увагу на розробці їх базового змісту, що має враховувати найширші аспекти спеціальності «дизайн», а також і в найбільшій мірі охоплювати специфіку таких спеціальностей, як, наприклад, «промисловий дизайн», «графічний дизайн», «дизайн середовища», «екологічний дизайн». Для деяких різновидів спеціальностей та спеціалізацій в рамках визначених функцій може корегуватись не тільки зміст типових задач, а також може змінюватись їх перелік, але зберігатися послідовність цих задач з метою розкриття семантичних зв'язків в самих функціях (наприклад, екодизайн чи ергодизайн). Доцільно під час формування та обґрунтування функцій дизайн-діяльності орієнтуватися на освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр», що надасть в подальшому можливість безпомилково сформулювати зміст функцій (типових задач, умінь) і на інших рівнях (чи рівні).

Остаточне формування ОКХ та ОПП зі спеціальності «дизайн» доцільне на основі обґрунтованого переліку спеціальностей та спеціалізацій в галузі дизайну. При розробці базових знань та умінь можна визначити декілька проблем:

- базові знання та вміння зі спеціальності «дизайн» повинні охоплювати все коло функцій, що властиві цій спеціальності, залишаючи можливість подальшого навчання студента в будь-якій з вибраних спеціалізацій;

- коло знань та функцій різних професійних рівнів підготовки («бакалавр», «спеціаліст», «магістр») не завжди є лише результатом додавання до підготовки (рівня), що вже є, нових функцій, умінь та знань, а потребує поглиблення, більш чіткої орієнтації знань та умінь, набутих раніше;

- суттєвим є осмислення комплексу функцій — загальних і відмінних, що визначають коло знань та умінь, які характерні для конкретного рівня навчання по відношенню до інших рівнів;

– базові знання та вміння на кожному рівні підготовки зі спеціальності в галузі дизайну фактично є вихідною сходинкою фахової підготовки, властивою даному рівню навчання, що дозволяє вирішувати типові задачі в рамках конкретних функцій і в подальшому вдосконалювати свій професійний рівень;

– базові знання та вміння є обов'язковими при підготовці фахівця даного рівня будь-якої спеціалізації і спеціальності в галузі дизайну.

Важливо класифікувати професійні функції дизайн-діяльності в цілому і порівняти їх з функціями, необхідними для підготовки фахівців в галузі дизайну, характерними для вищих навчальних закладів (рівні «бакалавр», «спеціаліст», «магістр»).

Можна стверджувати, що студент, що здобуває IV рівень, тобто «магістр», повинен при своїй підготовці засвоїти весь спектр базових знань та вмінь і, відповідно, професійно реалізувати всі функції, що характеризують дизайн як специфічну діяльність, естетичну, образотворчу і культуротворчу в своїй основі, направлену на формування досконалого предметного і природного середовища в ім'я людини, на благо людини на основі осмислення і усвідомлення соціально-культурних та економічних потреб суспільства і екологічних проблем оточуючого середовища.

Керуючись сказаним, виділимо основні функції дизайн-діяльності, що характерні для рівня знань та вмінь професійно підготовленого фахівця в галузі дизайну на рівні «магістр». Приведемо зміст цих функцій: дизайн-проектна; макетування; дизайн-програмування; дослідницька; дизайн-маркетинг; дизайн-патентування; організаційна; навчальна; нормативно-контрольна.

Розглянемо функції, що характерні для рівня «спеціаліст» зі спеціальності «дизайн»: дизайн-проектна; макетування; дизайн-маркетинг; дизайн-патентування; організаційна; навчальна; нормативно-контрольна. Для базової підготовки рівня «спеціаліст» зі спеціальності «дизайн» характерною є відсутність акцентної уваги на науково-дослідницькій діяльності і тому вже не передбачається, наприклад, така функція, як дизайн-програмування, а в такій функції, як нормативно-контрольна, вже не представлена така задача і, відповідно, вміння, як розробка і перегляд нормативно-контрольної документації.

Відповідно, для рівня «бакалавр» передбачається ще більш звужене коло функцій і йде зміщення акцентів знань та вмінь в площину, в першу чергу, висококваліфікованої реалізації дизайнерських ідей в проектному матеріалі і реальному виконанні, а також дизайн-проектування менш складних об'єктів чи складових більш складних комплексних

об'єктів. Це наступні функції: дизайн-проектна; макетування; дизайн-маркетинг; дизайн-патентування; нормативно-контрольна. Слід звернути увагу, що в ряді характерних функцій для рівня «бакалавр» присутні не всі знання та вміння, що властиві даній функції в цілому. Так, наприклад, на рівні «бакалавр» в функції дизайн-маркетингу відсутня дослідницька частина і здійснюється лише розробка перспективного асортименту за результатами дослідницького етапу, який виконується спеціалістом більш високого рівня (III чи IV рівня). В нормативно-контрольній функції бакалавр виконує лише задачі забезпечення контролю та оцінки.

В загальному вигляді для дизайн-діяльності на рівні «магістр» характерні наступні об'єкти:

– вироби промислово-технічного призначення (штучні, комплексні та системні об'єкти);

– побутові вироби, призначені для забезпечення життєдіяльності людини — у домашньому господарстві, під час відпочинку, в процесі культурної та творчої діяльності (штучні, комплексні та системні об'єкти);

– середовище життєдіяльності людини — житлове, виробниче, міське і сільське, соціально-культурне (природні об'єкти і створені об'єкти матеріальної культури);

– концепції і програми; екологічні об'єкти; проектна ситуація; теорія, методологія, методика і історія дизайну; структура діяльності;

– рекламно-інформаційні об'єкти (фірмовий стиль, система візуальних комунікацій, товарні знаки, реклама, виставки і ярмарки тощо);

– патент на промисловий зразок; макети; авторське і технічне фото; нормативно-правова документація дизайну.

Осмислення рівня знань та вмінь, що властиві рівню «бакалавр» (для спеціальності «дизайн»), а також об'єм функцій з цих спеціальностей дозволяють обгрунтовано виключити ряд об'єктів дизайну з вищенаведеного переліку дизайн-об'єктів, а саме: концепції та програми; проектна ситуація; теорія, методологія, методика і історія дизайну; структура діяльності; нормативно-правова документація дизайну. Таким чином, об'єктами дизайн-діяльності рівня «бакалавр» є:

– вироби промислово-технічного призначення (штучні, комплексні і системні об'єкти);

– побутові вироби, призначені для забезпечення життєдіяльності людини — у домашньому господарстві, під час відпочинку, в процесі культурної та творчої діяльності (штучні, комплексні та системні об'єкти);

– середовище життєдіяльності людини — житлове, виробниче, міське і сільське, соціально-культурне (природні об'єкти і створені об'єкти матеріальної культури);

– рекламно-інформаційні об'єкти (фірмовий стиль, система візуальних комунікацій, товарні знаки, реклама, виставки і ярмарки тощо);

– патент на промисловий зразок; макети; авторське і технічне фото.

Сформуємо і зіставимо характеристики другого, третього і четвертого освітньо-кваліфікаційного рівнів фахівців в галузі дизайну — «бакалавр», «спеціаліст», «магістр».

Узагальнена освітньо-кваліфікаційна характеристика

Бакалавр повинен вміти:

– компетентно вирішувати професійні питання усіх етапів і складових творчого процесу дизайн-діяльності по різноманітних створюваних об'єктах;

– на основі широкої ерудиції та культури органічно поєднувати системні знання та практичні навички в самостійній (чи в складі колективу) творчій, проектній та експериментальній діяльності в галузі дизайну із забезпеченням ергономічної обумовленості об'єктів дизайн-розробки, органічній відповідності сучасному стану та тенденціям розвитку матеріальної та художньої культури;

– реалізувати свої професійні можливості в різноманітних сферах народного господарства країни та напрямках життєдіяльності людини;

– з використанням сучасних технічних засобів самостійно чи в співтворстві створювати дизайнерські розробки об'єктів різноманітної складності та сфер господарської діяльності;

– брати участь в проектній реалізації складових дизайн-програм;

– готувати технічну та супровідну документацію по темі дизайн-розробки;

– використовувати всі сучасні дизайнерські прийоми та засоби проектно-графічного та об'ємно-просторового моделювання для формулювання, візуалізації, аргументації та реалізації авторської ідеї при створенні дизайн-проектів об'єктів різноманітної складності та сфер діяльності людини, включаючи всі етапи дизайн-процесу.

Узагальнена освітньо-кваліфікаційна характеристика

Спеціаліст повинен вміти:

– компетентно здійснювати дизайн-ергономічний аналіз, осмислювати та проблематизувати проектну ситуацію, на підставі чого здійсню-

вати художнє моделювання об'єктів, брати участь в розробці дизайн-концепції та наукових узагальнень;

– на основі поєднання професійної ерудиції, фундаментальних знань, науково-практичних навичок, орієнтації на пріоритетність людського фактору та розуміння дизайну як вагової частини національної культури та фактора забезпечення ефективного функціонування народногосподарського комплексу держави, самостійно та під керівництвом виконувати дизайн-проектування, експериментування в галузі дизайну різноманітних об'єктів та сфер життєдіяльності людини; під керівництвом брати участь в дослідженнях та дизайн-програмуванні стосовно питань, пов'язаних з дизайн-проектуванням;

– використовувати сучасні практичні та наукові засоби проектно-графічного та об'ємно-просторового моделювання для аргументації, формування, візуалізації та реалізації авторської ідеї на основі пріоритетного забезпечення ергономічної обумовленості всіх дизайн-об'єктів та бачення дизайну під кутом зору його потенціалу та внеску в розвиток і формування матеріальної, художньої, проектно-культури та національної культури в цілому.

Узагальнена освітньо-кваліфікаційна характеристика

Магістр повинен уміти:

– в творчому процесі усвідомлювати та осмислювати дизайн як суттєву частину загально національної та проектно-культури, одну з базових складових матеріальної та художньої культури, як діяльність, що створює та актуалізує цінності матеріальної культури і якій притаманна властивість формулювати та глобалізувати проблеми, пропонувати та реалізувати неординарні наукові та проектні рішення;

– на основі поєднання широкої професійної ерудиції, фундаментальних знань, науково-практичних навичок, володіння основами дизайн-менеджменту здійснювати керівництво та самостійно виконувати дослідження, дизайн-програмування, дизайн-проектування, експериментальні дизайнерські розробки об'єктів та сфер життєдіяльності з широким врахуванням людського фактору;

– досліджувати та розробляти самостійно чи керувати розробками сучасних та перспективних різновидів дизайн-діяльності, методів та засобів дизайну, удосконалювати, розробляти та впроваджувати дизайн-ергономічне забезпечення щодо створення та реалізації пріоритетних напрямків різноманітних сфер діяльності народногосподарського комплексу держави;

– розробляти та використовувати сучасні наукові та практичні засоби наукового, проектного, проектно-графічного та об'ємно-просторового моделювання для формування візуалізації, аргументації та реалізації авторського задуму на основі пріоритетного врахування людського фактора в контексті культурологічного осмислення дизайн-об'єктів в сфері екосоціальної системи, економіки держави.

Слід підкреслити, що кожна спеціальність або спеціалізація в галузі дизайну, звичайно, має свої специфічні знання й уміння, властиві, в першу чергу, цій спеціальності чи спеціалізації. Але знання й уміння, що закладаються при навчанні по спеціальності «Промисловий дизайн», є базовими.

Якщо проаналізувати знання та уміння бакалавра, спеціаліста і магістра, можна зрозуміти, що найбільш універсальним фахівцем, що володіє теоретично-методичним і практичним потенціалом, а крім того методикою наукових досліджень в галузі дизайну і керівництва дизайн-діяльності, є магістр.

Водночас слід підкреслити, що знання та уміння бакалавра, достатньо широкі та глибокі, дають фахівцю велику перспективу удосконалення в усіх напрямках дизайн-діяльності, але надає акцентні навички в практиці дизайну і можливість високопрофесійного практичного виконання дизайн-проектів, в першу чергу, їх візуального ряду.

Саме в цьому широкому спектрі відрізняються ОКХ і ОПП по кожному освітньо-професійному рівню зі спеціальностей в галузі дизайну, що і відображає логіку поглиблення знань послідовно в системі навчання фахівців і у вищих навчальних закладах — «бакалавр», «спеціаліст», «магістр».

Бібліографія

1. Дослідження сучасних напрямків розвитку дизайн-діяльності та розробка пропозицій щодо класифікації та переліку спеціалізацій за спеціальністю «Дизайн» [Текст] : звіт про НДР / НІД ; керів. В. В. Сьомкін. — К., 2003. — 135 с. : іл.
2. Сьомкін В. В. Проблеми упорядкування спеціалізацій зі спеціальності «Дизайн» [Текст] / В. В. Сьомкін // Педагогічні інновації : зб. наук. пр. — К., 2006. — Вип. 2. — С. 45–49.

Володимир Сьомкін. Оптимізація професійних функцій дизайн-діяльності

Анотація. Обґрунтування професійних функцій, притаманних дизайн-діяльності в контексті освіти, осмислення рівня знань та вмінь що властиві магістру, спеціалісту та бакалавру зі спеціальності «дизайн», дозволили сформулювати і зіставити характеристики цих освітньо-кваліфікаційних рівнів фахівців в галузі дизайну.

Ключові слова: дизайн, функції, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Владимир Сёмкин. Оптимизация профессиональных функций дизайн-деятельности

Аннотация. Обоснование профессиональных функций, свойственных дизайн-деятельности, осмысление уровня знаний, умений, характерных для магистра, специалиста, бакалавра по специальности «дизайн» позволили сформулировать и сопоставить характеристики этих образовательных-квалификационных уровней специалистов в области дизайна.

Ключевые слова: дизайн, функции, бакалавр, специалист, магистр.

Volodymyr Siomkin. Optimizing the Design of Professional Features Activity

Summary. Justification professional functions inherent design activities in the context of education, understanding and knowledge and skills inherent masters, specialist and bachelor specialty «design» allowed to formulate and compare the characteristics of the qualification levels of specialists in the field of design.

Keywords: design, function, bachelor, specialist, master.